

економічного розвитку. Крім забезпечення нас деревиною, ліси є надійним джерелом постачання продуктів харчування для населення. Ліс – головне джерело засобів до існування 350 мільйонів жителів лісових зон [7].

Про важливість послуг лісових екосистем для людей можна наводити багато фактів, проте найголовніше – раціонально їх використовувати. Адже, більшість цих послуг, за винятком деревини, недеревних ресурсів лісу і за певних умов рекреаційних послуг та здатності поглинати відходи, є неконкурентними та невиключними у споживанні. А ці ознаки безпосередньо впливають на процес менеджменту послуг лісових екосистем.

Отже, лісові екосистеми – найважливіша складова біосфери. Збереження лісів, їхнє раціональне використання є необхідною умовою життєзабезпечення людства на планеті Земля. Щоб сприяти сталому розвитку, необхідно пізнати природу лісу та оволодіти методами його вічного збереження, безперервного невиснажливого лісокористування та відновлення.

Література

1. Фермеерс Е. Очі панди. Філософське есе про довкілля / Е. Фермеерс; [пер. з нідер. Я. Довгополий]. – Львів: Стрім, 2000. – 70 с.
2. *Ecosystems and Human Wellbeing: Synthesis* [Електронний ресурс]: Millennium Ecosystem Assessment. – Washington: Island Press, 2005. – Режим доступу: <http://www.millenniumassessment.org/ru/Index.aspx>
3. *The Value of the World's Ecosystem Services and Natural Capital* [Costanza R., d'Aarge R., de Groot R. and other.]. – Nature, 1987. – P. 253–260.
4. *Daly H. Ecological Economics: Principles and Applications* / Daly H., Farley J. – Washington: Island Press, 2005. – 455 p.
5. Бас Т. Б. Мотиваційні аспекти процесу використання послуг лісових екосистем / Т. Б. Бас, Л. Д. Загвойська // Вісник СумДУ. – 2009. – № 2. – С. 86–92. – (Серія "Економіка").
6. Швиденко А. Й. Лісознавство: підручник / А. Й. Швиденко, Б. Ф. Остапенко. – Чернівці: Зелена Буковина, 2001. – 352 с.
7. *Why forests are so important.* [Електронний ресурс] *Forestry Forum*, 2006. – Режим доступу: <http://www.un.org/esa/forests/images/panel3.jpg>.

УДК 338.48.001.76

Л. Г. БОГУШ

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНИЙ ТУРИЗМ: ЗАСАДИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Досліджуються питання методологічного обґрунтування і включення цільових заходів розвитку екологоорієнтованого туризму з використанням рекреаційного потенціалу малоурбанізованих територій України в нормативне забезпечення туристично-рекреаційної індустрії та діяльність органів влади різних рівнів.

Ключові слова: екологоорієнтований туризм, малоурбанізовані території, рекреаційний потенціал, управління, програмування розвитку.

Исследуются вопросы методологического обоснования и включения целевых мероприятий по развитию экологоориентированного туризма с использованием

рекреационного потенциала малоурбанизированных территорий Украины в нормативное обеспечение туристически-рекреационной индустрии и деятельность органов власти разных уровней.

Ключевые слова: экологоориентированный туризм, малоурбанизированные территории, рекреационный потенциал, управление, программирование развития.

Issues of methodological studies and the inclusion of targeted interventions for the development of ecological oriented tourism using recreational potential of non-urbanized areas of Ukraine in regulatory support of tourism and recreation industry and the activities of authorities at different levels are investigated.

Key words: ecological oriented tourism, non-urbanized areas, recreational potential, management, programming for development.

Підвищення продуктивності та зниження ресурсоемності ланок матеріального виробництва в поєднанні з посиленням антропо- і власне техногенного тиску на довкілля зумовлює об'єктивну потребу як у диверсифікації сфери зайнятості (насамперед у вузькоспеціалізованих та монофункціональних регіонах), так і екологізації господарювання в усіх ланках економіки як запоруці її сталого розвитку. Важливу роль у реалізації цих пріоритетів відіграє туристично-рекреаційна індустрія, становлення і розгалуження якої (за зваженого державницького підходу) дає змогу розв'язати дві ключові у зазначеному контексті проблеми – забезпечити суттєвий приріст ВВП та збалансувати регіональні господарські комплекси, з одного боку, а також оптимізувати механізм і практику господарювання, економічними засобами стимулювати зацікавленість в охороні довкілля – з іншого.

Дослідженню ролі туристично-рекреаційної індустрії та її складових у нарощуванні ВВП у поєднанні з екологізацією господарювання та оптимізацією природокористування присвячено праці А. Блакберна, В. Васильєва, П. Горішевського, Ю. Зінька, О. Кольцова, Н. Коніщевої, В. Кравціва, А. Охріменко, Н. Павліхи, В. Триліса та інших.

Наголошуючи на потребі подальшої диверсифікації економіки України (зокрема, з метою розширення сфери продуктивної зайнятості та нарощування доходів сільського населення, зростання можливостей та обсягів реалізації продукції АПК і народних промислів, збільшення інвестицій у розгалуження і вдосконалення культурно-побутової інфраструктури систем розселення тощо), посилення економічної мотивації в раціоналізації природокористування та охороні довкілля, розширення джерел фінансування об'єктів ПЗФ, фахівці відмічають потужний, досі невикористаний ресурсний потенціал розвитку спектру видів екологоорієнтованого туризму на малоурбанізованих територіях, проблеми становлення цієї діяльності (насамперед незбалансованість нормативно-правового забезпечення, слабкість системної підтримки з боку державних і місцевих органів влади, недостатнє розуміння окремих значущих аспектів організації процесу надання послуг власне зайнятими), а також корисність осмисленого застосування іноземного досвіду.

Водночас подальшої розробки потребують питання методологічного обґрунтування і включення цільових заходів розвитку екологоорієнтованого туризму з використанням рекреаційного потенціалу малоурбанізованих територій України (сільської місцевості, об'єктів ПЗФ, невеликих поселень зі

збереженими історико-архітектурними комплексами) у нормативне забезпечення та діяльність органів влади різних рівнів.

За оцінками ВТО, екологоорієнтована туристична діяльність з використанням рекреаційного потенціалу малоурбанізованих територій (обґрунтованість застосування цього терміна щодо туризму на зазначених категоріях територій підтверджує насамперед щільність їх заселення та озеленення, у тому числі на фоні держав-лідерів техногенної цивілізації в Європі та світі) нині є найбільш динамічно зростаючим сектором світового туристичного господарства, а за оцінками вітчизняних та іноземних фахівців – відзначається широкими перспективами розвитку і в Україні, що володіє потужним природно-рекреаційним, унікальним історико-культурним, достатнім для гідного старту соціально-економічним рекреаційним потенціалом, займаючи вигідну геополітичну позицію (через неефективне використання цього потенціалу національна туристично-рекреаційна індустрія останнім часом залишалася лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету) [1–5].

Якщо в постіндустріальних державах обсяги надання послуг агро- і сільського зеленого туризму нині приблизно у 2–4 рази перевищують зростання в них готельної бази і курортного сервісу, а лише в Західній Європі вже нараховується стільки ж ліжок-місць для відпочинку в приватних агрооселях сільської місцевості, скільки й місць у готелях [5], то щодо України зроблено спробу обґрунтувати на середньострокову перспективу орієнтир розширення відповідного сегменту туристичного ринку за прикладом Франції до 15–20% загальної кількості туристів [1].

Узагальнивши проблеми становлення і розвитку в Україні ринку екологоорієнтованих туристичних послуг, що надаються з використанням рекреаційного потенціалу малоурбанізованих територій, до найбільш вагомих з них у контексті розширення як попиту на ці послуги, так і мережі рекреаційних зон та центрів, слід віднести:

- незбалансованість нормативно-правового забезпечення в частині розмежування критеріїв відповідної діяльності як додаткової та підприємницької, ліцензування і сертифікації спектру послуг розміщення і туристичного супроводу (організації дозвілля), просування комплексного продукту екологоорієнтованого туризму на ринок за посередництва туристичних фірм і громадських організацій;

- недоопрацьованість механізму (у першу чергу в частині відсутності дієвих методик організації та контролю за збалансованим і безпечним використанням природного й історико-культурного рекреаційного потенціалу) надання основних і супутніх туристичних послуг (зокрема, низки послуг туристичного супроводу) в сільській місцевості, на території історико-архітектурних комплексів та об'єктів ПЗФ;

- невизначеність гарантій і механізмів цільового фінансування з бюджетів і позабюджетних фондів та кредитування суб'єктів господарювання, зайнятих в екологоорієнтованому туризмі, а також залучення їх до реалізації загальнодержавних і регіональних програм розвитку зазначених сегментів

туристично-рекреаційної індустрії, оздоровлення і відпочинку окремих соціальних категорій населення (насамперед малозабезпечених дітей, молоді, осіб похилого віку, а також інвалідів);

- недостатність зусиль органів влади та громадських структур щодо стимулювання зацікавленості суб'єктів господарювання, які надають послуги розміщення, до сертифікації відповідної інфраструктури (у тому числі екологічної) як ефективного засобу підвищення попиту на турпродукт на внутрішньому й особливо зовнішньому ринках;

- відсутність затверджених загальнодержавних і регіональних кадастрів природних рекреаційних ресурсів та об'єктів історико-культурної спадщини, а також курортів України;

- гострий брак цільового фінансування (бюджетного, програмного) діяльності щодо охорони довкілля, історико-культурної спадщини і ПЗФ, удосконалення інженерних мереж і комунального господарства загалом у традиційних і нових рекреаційних зонах, низових системах розселення.

Проаналізувавши вже запропоновані підходи до визначення та класифікації екологоорієнтованої туристичної діяльності на малоурбанізованих територіях [1–6], а також зважаючи на передумови розвитку та розмаїття форм дозвілля рекреантів у її межах (це широкий спектр різновидів культурно-пізнавального, культового, оздоровчого, ділового, спортивного та екстремального туризму), підґрунтям виділення цього сегменту туристично-рекреаційної індустрії слід визнати функціональний підхід (тобто організаційно-економічні засади функціонування в поєднанні з роллю цього виду рекреації у відтворенні особистості, формуванні доходів виробників послуг, забезпеченні сталого розвитку окремих суб'єктів господарювання і регіонів), що зумовлює поділ зазначеного сегменту на:

- сільський зелений туризм – організаційно-економічна форма комплексного використання рекреаційного потенціалу малоурбанізованих територій із наданням пакета туристичних послуг розміщення, харчування та проведення дозвілля на базі приватних садиб та житлових будинків, квартир і кімнат у садибах та багатоквартирних будинках, спеціально облаштованих громадських будівель, малопотужних об'єктів готельного і санаторно-курортного господарства різних форм власності, що розташовуються в малих містах, селищах міського типу, сільських поселеннях і санаторно-курортних зонах, силами населення відповідних поселень (як індивідуалів / родин із числа зайнятих в особистих селянських, підсобних і фермерських господарствах або приватному підприємстві у сфері туристичної індустрії, так і спеціалізованих товариств / об'єднань), підприємств АПК і структур, господарюючих при об'єктах природно-заповідного фонду;

- агротуризм – надання послуг розміщення, харчування та дозвілля лише на базі особистих селянських, підсобних, фермерських господарств і підприємств АПК, що: обмежує регіони його поширення територіями, на яких ведеться сільськогосподарська діяльність; визначає особливості використовуваного рекреаційного потенціалу, що охоплює передусім нічліжну базу в житлових і господарських будівлях та на вільних від

сільськогосподарського використання площах, що перебувають у приватній власності членів ОСГ, підсобних і фермерських господарств або колективній власності місцевих сільськогосподарських підприємств, а також пов'язані із сільським господарством та веденням ОСГ, підсобного, фермерського господарства види рекреаційних ресурсів, придатних для задоволення дозвіллєвих потреб туристів (елементи природних, виробничих та обслуговуючих засобів агропереробної діяльності, інфраструктура побуту ОСГ, підсобних, фермерських господарств, різноманітні водні об'єкти, ліси та інші зелені насадження; весь спектр продукції ОСГ, підсобних, фермерських господарств та місцевих агропереробних підприємств); зумовлює склад зайнятих в обслуговуванні туристів (члени родин, зайнятих ОСГ, підсобним, фермерським господарством, працівники підприємств АПК, а також народних промислів, закладів санаторно-курортного господарства, культури і мистецтв, що проживають у сільській місцевості, для яких надання туристичних послуг є додатковим видом економічної діяльності); характеризує механізм їх надання (організація доступу до послуг відпочинку, оздоровлення та розваг, що виробляються з використанням рекреаційного потенціалу агротуризму, інформування щодо інших рекреаційних послуг, доступних у регіоні в межах пішохідної та прийнятної транспортної доступності, сприяння туристам щодо їх отримання);

- екоагротуризм (підвид агротуризму) – діяльність з надання туристичних послуг на базі особистих селянських, підсобних, фермерських господарств (тобто приватних садиб) або спеціально облаштованої інфраструктури підприємств АПК, де практикуються екологічні методи господарювання;

- екологічний туризм – надання туристичних послуг на основі рекреаційного потенціалу видатних природних та культурних місць, статус яких передбачає збереження цінних та унікальних природних ландшафтів, створення збалансованих природно-антропогенних ландшафтів, що гармонійно поєднують природні екосистеми та антропогенні елементи довкілля, а також дають можливість ведення певних екологоорієнтованих видів господарської діяльності (це весь спектр об'єктів ПЗФ, меморіальні парки і садиби відомих діячів національної культури, музеї народної архітектури і побуту під відкритим небом, мисливські та риболовецькі господарства тощо). Комплекс туристичних послуг, які надаються силами зайнятих на відповідних об'єктах і місцевого населення, що має, зокрема, дозвіл на реалізацію на їх території екологічно чистої продукції сільського господарства і виробів народних промислів, охоплює передусім діяльність з організації дозвілля екологічно свідомих туристів, зацікавлених у збереженні довкілля, веденні здорового способу життя і традиційній культурі; за наявності необхідної інфраструктури на території або поблизу об'єктів, що поряд з профільною діяльністю отримують додаткові доходи від екоагротуризму, можуть надаватися також послуги розміщення й харчування;

- санаторно-курортний біовідпочинок – організаційно-економічна форма надання послуг санаторно-курортного лікування й оздоровлення методами народної медицини, дієтотерапії за народною кухнею, а також

лікувальної фізкультури під контролем лікарів, керівництвом методистів і тренерів на базі різноманітних малопотужних об'єктів санаторно-курортного і готельного господарства (з рівнем сервісу, сертифікованим, як правило, трьома і більше зірками), розташованих в екологічно чистих гірських, степових, прибережних місцевостях. Профільний комплекс послуг біовідпочинку доповнюють курси природо- і травознавства, здорового та екологічного способу життя і харчування, чистої народної кулінарії, екскурсійна діяльність;

- дачний відпочинок – з економічного погляду, самодіяльна або організована на засадах тіншового підприємництва форма рекреації міського населення, пов'язана з його проживанням періодами впродовж року на власних або винайнятих дачах (тобто в будівлях та кімнатах у будівлях типу котедж, тимчасовий будиночок, мисливський будиночок із присадибною ділянкою або без неї), що розташовуються в приміських і позаміських дачних масивах, селищах міського типу і сільських поселеннях. Як нелегальне підприємництво, дачний відпочинок передбачає надання послуг ночівлі та (за бажанням рекреантів) харчування;

- відпочинок вихідного дня (або короткотривалу рекреацію терміном до 1 дня) на природі – самодіяльні або організовані за місцем проживання, роботи і навчання туристичними підприємствами, закладами освіти, культури, фізкультури і спорту тощо на громадських чи комерційних засадах, прогулянки та походи у приміських і позаміських рекреаційних та природно-заповідних зонах, у процесі яких можливе надання послуг транспортних і харчування, а також залучення рекреантів до різних форм культурно-пізнавального, культового, оздоровчого, спортивного, екстремального туризму.

Попри специфіку пропозиції екологоорієнтованого турпродукту в регіонах світу, зумовлену особливостями заселення і розвитку країн на різних континентах, їх історичними та культурними традиціями, а також зважаючи на низку спільних соціально-економічних факторів становлення і ствердження екологоорієнтованого туризму як сегменту туристично-рекреаційної індустрії, його функціонування характеризується такими закономірностями:

- формування цінової політики під впливом факторів рекреаційної (природної та історико-культурної) цінності регіону і поселення, де організується відпочинок, їх інфраструктурної облаштованості, історії та автентичності об'єкта розміщення, побутових умов проживання, наявності додаткових пропозицій послуг (харчування, транспортного обслуговування, дозвілля, естетичного та інтелектуального розвитку, приймання туристів разом з їх домашніми тваринами і т. п.), а також сезону відпочинку;

- виділення загальноприйнятих критеріїв категоризації інфраструктури розміщення, пов'язаних із місцезнаходженням та її відповідністю низці вимог екологічного маркування, можливістю туриста проживати в окремій будівлі або під одним дахом з родиною господаря, наявністю послуги харчування, тривалістю проживання туриста, пристосованістю інфраструктури до обслуговування родинного відпочинку або потреб окремих вікових і соціальних категорій споживачів;

- застосування двох основних методик ціноутворення, найбільш поширена з яких ґрунтується на ставленні покупця до ціни (відтак рівень цін визначається не на основі витрат суб'єкта господарювання і в тому числі власника інфраструктури розміщення, а сприйняття покупцем престижності та екзотичності місць і форм відпочинку і, отже, ціни), тоді як другу, згідно з якою ціна враховує витрати (вимагаючи їх ретельного обліку) і стандартну норму прибутку, рекомендують передусім початківцям та суб'єктам господарювання, що мають зобов'язання по кредитах;

- підвищення конкурентоспроможності екологоорієнтованого туризму пересічної країни на засадах: створення національних громадських організацій з численними регіональними і місцевими осередками, покликаних стимулювати підприємницьку активність населення; залучення профільних суб'єктів господарювання до виконання державних і недержавних програм відпочинку певних вікових і соціальних категорій населення (за прикладом Франції, де розроблена спеціальна програма дитячого відпочинку в сільській місцевості впродовж шкільних канікул, зміст і якість котрого контролюється та сертифікується Міністерством охорони здоров'я і соціального забезпечення, а також Міністерством молоді та спорту); виконання вимог і приєднання до міжнародних неурядових та комерційних організацій, що методично і фінансово сприяють становленню сукупності напрямів екологоорієнтованого туризму та просуванню їх продуктів, особливо на зовнішньому ринку (наприклад, до Європейської федерації фермерського та сільського туризму EuroGites, що пропагує запровадження уніфікованих вимог категоризації та екологічної сертифікації інфраструктури розміщення, заснованих на спільних системах екологічних та інших критеріїв якості туробслуговування; низки глобальних банків даних профільної туристичної пропозиції та глобальної електронної системи бронювання і торгівлі цими послугами [5]);

- зв'язок між масштабами розвитку і темпами зростання ринку послуг екологоорієнтованого туризму з використанням потенціалу малоурбанізованих територій та обсягами фінансування: державних програм залучення до нього сільських громад (за прикладом ЄС), охорони й відтворення національних сільських ландшафтів (за прикладом Швейцарії, Нідерландів, Італії), використання нетрадиційних рекреаційних ресурсів, представлених передусім антропогенними ландшафтами та об'єктами історико-культурної спадщини (за прикладом Великобританії, США, Ірландії, Німеччини, Фінляндії), пропагування класичних традицій і суспільних цінностей (за прикладом Великобританії); програм розвитку і диверсифікації сільськогосподарського виробництва й фермерського господарства, реалізованих профільними недержавними організаціями і фондами (за прикладом Данії) [5; 6].

Розширенню пропозиції екологоорієнтованих туристичних послуг в Україні сприятиме:

- стимулювання органами державної і регіональної влади розвитку відповідного сегменту туристично-рекреаційної індустрії на перетині власне сільського зеленого та екологічного туризму і санаторно-курортного лікування, що охоплюватиме діяльність з надання лікувально-оздоровчих послуг (із

використанням природних ландшафто- і кліматотерапевтичних та бальнеологічних факторів) спеціалізованими об'єктами охорони і відтворення здоров'я в системах розселення на базі приватної інфраструктури розміщення;

- продовження діяльності з пропагування за кордоном об'єктів та програм культурно-пізнавального туризму і релігійного паломництва, а також духовно-обрядової і побутової екзотики регіонів та окремих поселень зі збереженою традиційною культурою;

- розробка місцевих програм розвитку туризму з використанням нетрадиційних рекреаційних ресурсів, представлених історично сформованим на малозаселених територіях (наприклад, навколо історико-архітектурних комплексів, культових споруд і комплексів, меморіальних садиб діячів культури і мистецтв) сполученням наявних природних рекреаційних ресурсів та цінних й унікальних об'єктів історико-культурної (у тому числі традиційної господарсько-побутової і духовно-обрядової) спадщини;

- формування і реалізація регіональних програм розвитку інфраструктури екологоорієнтованого туризму на базі занедбаної історичної забудови (замків, палаців, інших старовинних будівель);

- стимулювання зацікавленості зайнятих та органів місцевої влади в поширенні вітчизняного досвіду як відродження традиційної, так і розвитку сучасної культури господарювання і власне агровиробництва в поселеннях – центрах сільського зеленого туризму шляхом удосконалення структури посівів на присадибних ділянках, розширення асортименту овочевих, фруктових, ягідних та інших культур, урізноманітнення присадибного тваринництва, становлення тепличного господарства;

- популяризація спеціалізованих сезонних агротурів середньої і вищої цінових категорій, організованих на базі приватних господарств і міні-готелів у регіонах виноробства, переробки продуктів тваринництва, вирощування і переробки ефіроолійних культур або в місцях проведення на відкритому повітрі аматорських і професійних спортивних змагань регіонального, загальнодержавного і міжнародного значення (кінних виставок і перегонів, змагань з яхтингу, дайвінгу, альпінізму тощо);

- розробка та реалізація узгодженої на загальнодержавному і місцевому рівнях політики розвитку і використання об'єктів ПЗФ, заснованої на створенні національної служби відповідних територій (організованої, зокрема, за прикладом служб національних парків США, Канади, Мексики, Австралії, Нової Зеландії, Індонезії тощо [6]), що, з однієї сторони, забезпечить дотримання принципів і пріоритетів єдиної державної політики, спільне управління їх мережею та єдиний бюджет, а з іншої – сприятиме розширенню джерел фінансування природно-заповідних територій завдяки спрощенню процедур та механізмів контролю їх дозволеного законодавством використання в межах певних стандартизованих регіональних і місцевих програм розвитку туризму та екологоорієнтованого господарювання;

- стимулювання розробки і просування комплексного екологоорієнтованого турпродукту, який може створюватись об'єднаними зусиллями працівників об'єктів ПЗФ загальнодержавного і регіонального значення та населення в регіонах їх розміщення, відтак включаючи пропозиції

пізнавального й оздоровчого дозвілля в малозмінених природних умовах і розташованих поблизу поселеннях з елементами екологічно-просвітницьких, лікувальних, спортивних і пригодницьких, етнографічних і культурологічних турів.

Література

1. Кольцов О. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс] / Олександр Кольцов. – Режим доступу: <http://www.namitours.com/2009/12/08/перспективи-розвитку-сільського-зел.>
2. Токарчук Г. В. Сільський туризм як стратегічний напрям розвитку української економіки [Електронний ресурс] / Г. В. Токарчук. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2009new/2_tokar.htm.
3. Кузьменко Ю. Экологический, сельский и зелёный туризм в Украине [Электронный ресурс] / Юрий Кузьменко. – Режим доступа: <http://brodyaga.org/useful/articles/392/508/>.
4. Сільський туризм, агро-, еко- і зелений туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cult.gov.ua/publ/46-1-0-240>.
5. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm.
6. Кольцов А. Природоохранно-рекреационное природопользование: принципы организации и функционирования [Электронный ресурс] / Александр Кольцов. – Режим доступа: <http://www.namitours.com/2009/12/08/природоохранно-рекреационное-природ/>.

УДК 338:504

А. В. БОДЮК
НДІ фінансового права

ТЕОРЕТИЧНІ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ВИРОБНИЦТВА

Розробляються теоретичні положення природно-ресурсного виробництва. Проаналізовано економічні й технологічні особливості створення ресурсів і їх видалення з природного середовища. Визначено види виробничих процесів з пошуку і розвідки у природному середовищі автогенезних ресурсів.

Ключові слова: потреби, суспільне виробництво, ресурси, природокористування, процесори, витрати

Разрабатываются теоретические положения природно-ресурсного производства. Проанализировано экономические и технологические особенности создания ресурсов и их извлечения из природной среды. Определены виды производственных процессов изыскания и разведывания в природной среде автогенезных ресурсов.

Ключевые слова: потребности, общественное производство, ресурсы, природопользование, процессоры, затраты

Theoretical provisions of natural resource production. Analysis of economic and technological features of the creation of resources and their removal from the environment. The types of productions from the search and exploration in the natural environment avtoheneznyh resources.

Key words: needs, public production, resources, natural resources, processors, costs.

У природі відповідно до її законів здійснюються багатомісячні самородні процеси створення ресурсів, зокрема надрових, ґрунтових. У таких процесах людина участі не бере. Мінеральні корисні копалини органічного і неорганічного походження створювалися протягом усього історичного періоду